

SOKOLARSTVO IN SOKOLARJENJE

Damjana Pečnik, Vilma Alina Postić Bezenšek, Anja Jerin in Barbara Rezar Grile

367

Sokolarstvo obsega znanja gojitve ptic ujed in njihovega urjenja v lovu (sokolarjenju) v njihovem naravnem okolju. Sokolarji s svojimi pticami vzpostavijo močno vez in se zavežejo k njihovi gojitvi, šolanju in vseživljenjski oskrbi.

Sokolarstvo se od svojih začetkov ni bistveno spreminjalo, spreminjala pa se je njegova vloga v družbi. Prvotno se je razvilo zaradi oskrbe človeka s hrano, danes pa je pomembno predvsem zaradi skrbi človeka za živali in njegove povezave z naravo. Skozi zgodovino je bilo znanje sokolarjev tudi osnova za uspešno gojitev ogroženih vrst ptic ujed v ujetništvu in njihovo vračanje v naravno okolje (npr. po pesticidni krizi v 2. polovici 20. stoletja).

Vsakdo, ki se želi v Sloveniji ukvarjati s sokolarstvom, mora biti član enega od regionalnih društev, ki pripravniku izbere izkušenega mentorja. Ta nanj skozi proces neformalnega učenja prenese svoje znanje. Po opravljenem izpitu pripravnik pridobi naziv sokolar in znanje za samostojno oskrbo ptic ujed, njihovo šolanje in sokolarjenje. Če ima opravljen tudi lovski izpit, pridobi lovsko izkaznico z dovoljenjem za sokolarjenje.

Sokolar ima lahko v lasti le gojeno ptico ujedo, saj je v Sloveniji zadrževanje prostoživečih ujed v ujetništvu prepovedano. Poskrbeti mora, da je ptica ustrezno označena, da ima dovolj velik bivalni prostor in kakovostno prehrano. Pri skrbi za žival sokolar uporablja opremo, ki si jo največkrat izdelava sam (npr. kapica, rokavica, kraguljčki, vaba za klicanje ptice, torba za shranjevanje uplenjene divjadi, stojala). S številnimi treningi (vsaj tri- do štirikrat na teden) jo sokolar izuči za lov v njenem naravnem okolju.

S pticami ujedami, običajno s sokoli in kragulji, sokolarji v času lovnih dob posameznih vrst divjadi lovijo na območjih lovišč lovskih družin in v loviščih s posebnim namenom. V Lovišču s posebnim pomenom Fazan Beltinci vsako leto v mesecu novembru organizirajo dogodek Tradicionalni lov s sokoli.

Sokolarji iz Slovenije predstavljajo sokolarstvo širši javnosti na raznih prireditvah, sejmihih, lovskih taborih za otroke, v šolah. Leta 1992 je bilo sokolarjenje kot preventivni ukrep uvedeno tudi na ljubljanskem letališču, kjer sokolarji s svojimi pticami zagotavljajo varnost letal pred trki z jatami ptic.

Domnevno naj bi sokolarstvo izviralo iz Mongolije, datirajo ga v čas 4000 let pred našim štetjem. Najstarejši dokazi o tej dejavnosti so 4000 let stari petroglifi (skalne risbe) iz iranskega Teymareha. Prvi pisni viri o sokolarstvu na Slovenskem segajo v leto 1226 (urbarji z Loškega). O dobro razvitem sokolarstvu na Loškem priča tudi freska *Sveta nedelja* na pročelju cerkve v Crngrobu (okrog 1460), ki uprizarja sokolarja na konju s sokolom. V tem času je bila služba sokolarja visoko cenjena in dedna, znanje in veščine pa so se prenašale iz roda v rod. Izšolane ptice so predstavljale obvezne dajatve ali dragocena darila. Z iznajdbo smodnika in z družbenimi pretresi je sokolarjenje počasi izgubljalo na pomenu. V 18. stoletju se je s to dejavnostjo v Evropi ukvarjala samo še peščica zanesenjakov, zanimanje pa je ponovno začelo naraščati po drugi svetovni vojni.

V Sloveniji so se v 20. stoletju s sokolarstvom ukvarjali le posamezniki. Prvo sokolarsko društvo je bilo leta 1991 ustanovljeno v Kranju (Sokolarsko društvo Kranj). Nekaj let kasneje so bila ustanovljena še tri regionalna društva, ki so se leta 1996 povezala v Slovensko zvezo za sokolarstvo in zaščito ptic ujed. Leta 2008 je bil sprejet Zakon o divjadi in lovu, ki opredeljuje pogoje sokolarjenja v Sloveniji.

Skupinski lov s sokoli v zimskem času, Gorenjska, 2016 (foto Matej Vranič, Dokumentacija SEM)

IZBRANE REFERENCE

ČAS, Miran

- 2005 *Sokolarstvo z vidika trajnostne narave in njegova vloga pri ohranjanju biotske pestrosti: Ekspertiza*. Ljubljana: Gozdarski inštitut Slovenije.

ERHATIČ ŠIRNIK, Romana

- 2002 Sokolarstvo – tudi del slovenske lovske zgodovine. *Lovec* 85 (3): 119–123.
- 2004 Iz zgodovine sokolarstva. V: *Sokolarstvo da ali ne: Zbornik referatov s strokovnega posveta Ekološkega foruma LDS in Slovenskega lovskega muzeja ter dokumenti foruma Liberalna demokracija Slovenije*. Ljubljana: Ekološki forum LDS in Liberalna akademija, 65–72.

HAFNER, Tone

- 1998 Prirodoslovni razstavi 'Metulji' in 'Sokolarstvo na Loškem' v Loškem muzeju. *Loški razgledi* 45: 391–397. <<http://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-1ARO1EL4>> [27. 8. 2025].